D • N
30/5 1954

Bombkontroll och världsstyrelse

Debatten i riksdagen kring atombomben har fullföljts i pressen. Nästan genomgående uttalas alldeles samma meningar. De tankar som återkommer i så gott som alla inlägg är följande: Vi skall arbeta för förbud mot atom- och vätebombstillverkning; vi skall vid krig försvara oss under alla förhållanden; vi skall fortsätta vår alliansfria politik. I regel sägs också att vi själva inte skall söka anskaffa atombomber; på den punkten finns emellertid en och annan reservation.

Låt oss för dagen stanna vid frågan om bombförbud. Av alla resolutioner och uttalanden framgår att stora förhoppningar ställs på denna möjlighet. Vi skall inte dröja vid det självklara att så länge USA har ett klart försprång är ett dylikt förbud en fara för den fria världen; det enda vapen som ger demokratierna överlägsenhet skulle därmed berövas dem. Viktigare är frågan om tanken på bombförbud över huvud är rimlig. Att ett sådant förbud vore önskvärt i en situation då båda blocken på några timmar kan förinta varandra och kanske världen behöver sannerligen inte diskuteras. Men är ett sådant förbud — med tillhörande kontroll — tänkbart? Om så inte är fallet, bör vi avföra den linjen ur debatten. Politikerna och pressen bör inte arbeta i ren illusionspolitik, det lär vi i grunden vara ense om.

Det första villkoret för ett effektivt förbud vore en kontrollorganisation av väldiga mått. Så väldiga att tanken redan av detta skäl kan avvisas som orimlig. Att gömma bomber av en fotbolls storlek — man tänker sig att bomberna snart inte är större än tennisbollar — är inte svårt; ingen kontrollorganisation i världen kan finkamma USA eller Ryssland för att spåra upp sådana tingestar. Att hindra tillverkning av bomber i fabriker för atomkraft är i det närmaste lika svårt; det fordras att sakkunniga dag för dag följer detaljerna i arbetet. Man skulle nödgas att sända tiotusentals ingenjörer från Ryssland till USA och tvärtom, och ändå vore ingen säkerhet nådd. Alldeles bortsett från att självfallet en diktatur som den ryska inte kan tillåta en dylik anordning, varigenom järnridån ersattes av en välkomsthälsning.

Men låt oss förutsätta det otroliga att en dylik kontroll etablerades och rent av bleve effektiv. Då måste maktmedel finnas mot en stat som befinnes överträda förbudet. Tag exemplet att en grupp amerikanska ingenjörer rapporterar — med livet i behåll och bevarad frihet rapporterar — upptäckten av ett lager atombomber i Ryssland eller en begynnande tillverkning av bomber. FN:s råd, eller någon kommission som ersätter FN:s råd, skall då träda i funktion. Bibehålles, som ryssarna vill, den nuvarande vetorätten, kan FN inte göra någonting; kort sagt, hela anordningen blir meningslös. Tas vetorätten bort, kan en gemensam aktion mot ryssarna — vari alla stater är skyldiga att delta — beslutas. Men en sådan aktion blir hopplös om ryssarna och inte FN har atombomber. FN, vilket i praktiken i detta fall betyder USA och dess allierade, skulle alltså ha ett bomblager, ja, skulle rimligen tillverka bomber för användning mot en tredskande stat. Och det tror någon att Ryssland går med på!

Men låt oss förutsätta även detta nästan vanvettiga. Krig av ordinärt slag — utan användning av atombomber — skulle fortfarande kunna tänkas; här skulle vetorätten fungera som vanligt. Utbryter ett sådant krig mellan USA och Ryssland, kan inte gärna de tiotusen kontrollanterna sitta kvar i motståndarlandet. Tillverkningen av atombomber börjar omedelbart, och förbudet blir, även om det förut efterföljts, en papperslapp.

Men det är onödigt att fortsätta detta resonemang. Ingen som reflekterar på saken ett par minuter kan ha några förhoppningar om ett förbuds- och kontrollsystem. Man får anta att de politiker som talade vackert om denna möjlighet i riksdagen antingen aldrig ägnat saken någon som helst eftertanke eller också ansåg sig skyldiga att lugna folk vars tankeförmåga de anser praktiskt taget obefintlig.

En garanti mot atomkrig, och mot krig över huvud, kan blott vinnas genom en världsstyrelse. Det är en enkel sanning som i dagens läge förtjänar att inskärpas och fasthållas. Men är det inte också här fråga om övertro, kan man invända; inte går det att åstadkomma en världsstyrelse. Nej, naturligtvis är det lång väg dit; att utarbeta världsförfattningar och dylikt är en flykt från verkligheten, och benägenheten att syssla med sådant har tyvärr bragt rörelsen för världsfederation och andra liknande rörelser i vanrykte. Och dock är det viktigt att vi har klart för oss att detta är målet och att, om en avspänning i stor stil skulle inträda, det gäller att vara mogen för realiserandet av detta mål. Talet om atombombskontroll är ren illusionism, en lek med orimligheter — tanken på en världsstyrelse är en utopi, det är sant, en utopi som inte får skymma bort dagens nödvändigheter, men som *kan* tänkas bli verklighet.

Bilverkstäderna rustar upp

En motorexpert och medarbetare i tidningen Industria gjorde för ett par år sedan en intressant undersökning. Han reste runt i en tämligen begagnad bil och prövade ett femtital bilverkstäder. Bilen hade såväl riktiga som arrangerade fel. Protokollet över verkstädernas behandling av dessa bör ha varit en besvärande läsning för branschens män. Fackmannen mötte på sina håll en anmärkningsvärd okunnighet även om elementära ting, en okunnighet som ofta parades med bluffmetoder och förmåga att hugga för sig på räkningen. Att även god service lämnades till skäliga priser är inte så märkvärdigt — vad den bilägande allmänheten fäster sig vid är den bristande kompetensen och de saltade räkningarna. Hela branschen blir lidande av dessa missförhållanden.

Det är klart att bilverkstäderna haft svårighet att möta den väldiga expansionen på bilismens område under senare år. För det första har byggnadsregleringen utgjort ett hinder, för det andra — och det är kanske det allvarligaste — har behovet av yrkeskunniga montörer ingalunda kunnat täckas. De stora bilverkstäderna har egna verkstadsskolor, men på andra håll kan det nog vara si och så med utbildningen innan vederbörande släpps lös på kvalificerade uppgifter. De flesta bilägare har tråkiga erfarenheter av detta, ingenting skulle vara mera välkommet än bättre garantier för kvalitetsarbete — bilen representerar ju dock ett avsevärt kapitalvärde för den enskilde. Överbeläggningen på verkstäderna, som kan göra det till en nåd att få ett arbete utfört på rimlig tid, har naturligtvis inte befordrat en utveckling mot kvalitetsarbete. Vi är nu i det läget att det behövs kraftåtgärder inom branschen för att tillgodose de anspråk bilägarna har rätt att ställa på en någorlunda tillfredsställande verkstadsservice.

Från Malmö, där Bilverkstädernas riksförbund kongressar, kommer beskedet att en upprustning är på väg. Stora investeringar planeras. Genom övergång till ackordprissättning, genom mekanisering, tvåskiftsarbete och specialisering hoppas man kunna nå fram till en snabbare och billigare service. Meningen är att varje verkstad skall inrikta sig på ett fåtal märken. Man siktar också till att komma bort från tidsödande småreparationer genom att bilisterna går in för systemet att så länge som möjligt slita på bristfälliga delar och sedan med en gång byta ut dem mot nya eller renoverade. Riksförbundet skall även utarbeta en standardprislista, så att kunderna kan få omedelbara besked om vad ett arbete kostar — utan tvivel en mycket välkommen åtgärd.

Även om de nya rationaliseringssignalerna kanske inte på alla punkter kommer att väcka förtjusning hos bilägarna — tidningen Motor opponerar mot tanken att "samla på reparationsobjekten och spara ihop till en storreparation först när bilen håller på att ramla sönder" — är det klart att stora framsteg kan nås genom mekanisering och specialisering samt utökad yrkesutbildning för montörer. Man får hoppas att den nya given inte begränsas till de ledande verkstäderna på de största orterna, utan kommer att omfatta branschen i dess helhet.

SAS:s polartrafik till Förenta staterna

kommer antagligen i gång på sensommaren. De senaste meddelandena tyder på att det definitiva beslutet är nära förestående, låt vara att civila luftfartsstyrelsen i Washington inte har blivit färdig lika fort som amerikanska utrikesdepartementet och därför är litet stött i kanten efter förhandsbeskeden från "icke behörig" myndighet. De skandinaviska ministrarnas gemensamma redovisning av det fylliga och övertygande omdömesmaterialet avsatte goda intryck. Möjligen har det också gjort sitt till att opinionen här hemma reagerade så bestämt mot försöken att stympa trafiken genom att föreskriva Seattle i stället för Los Angeles som ändstation, en lösning som affärsmässigt sett var oacceptabel: hela projektet hade fallit till marken vid en sådan inskränkning av rutten. Från början vägrade man att tro att amerikanerna skulle ställa sig avvisande till förhandlingar i positivt syfte, i överensstämmelse med goda internationella affärstraditioner. Och optimisterna fick rätt. Amerikanerna går till mötes på rimliga villkor, som man kunnat vänta av dem. Kanadensarna anses vara beredda.

Det kommer att bli till ömsesidig glädje och nytta och stärka förbindelserna mellan den skandinaviska hörnan av den fria världen och de stora demokratierna i väster, det är man förvissad om. När "försöks"-tiden är ute kommer nordliga rutten sannolikt att vara så inarbetad att den befinns vara oumbärlig.

Vaktstrejken stoppar skolbespisningen

Sandvikens folkskolestyrelse har som följd av lärarnas vaktstrejk beslutat inställa all skolbarnsbespisning. Det innebär att även försöksverksamheten med soppbespisning upphör. (DN, Gävle.)

PRESSGRANNAR

Hr Sköld skjuter ständigt skattesänkningen framför sig — aldrig kommer det läge då han säger ett klart och fast nu, påpekar Svenska Morgonbladet (fp):

Denna utomordentliga tveksamhet och försiktighet beror i första hand därpå, att han inte tror på skattesänkningens psykologiska verkningar. Han tror inte, att ett långsiktigt noga planerat och noga genomfört skattesänkningsprogram skulle innebära ökad sparsamhet samt ökad stimulans för vårt näringsliv. Har man inte denna tro, då säger man liksom finansministern nej. Folkpartiet har emellertid denna tro. I dess reservation heter det: "Det är vår övertygelse, att en reduktion av det direkta skattetrycket i och för sig har en stimulerande effekt på sparande och arbetsvilja samt därigenom även på framstegstakten i samhällsekonomien och skatteunderlagets tillväxt."

Oppositionen pinades av att den inte hade någon plattform att stå på, anser Aftontidningen (s):

Högern byggde sitt skattesänkningskrav på redan avslagna besparingsförslag, och folkpartiet byggde sitt på det för en vecka sedan avvisade förslaget om att lånefinansiera bostadsstödet — och därför gällde det att i all hast anskaffa någonting som åtminstone kunde likna en plattform. Att det därvid blev den produktions- och inkomstökande effekten av en skattesänkning som kom till användning är inte ägnat att förvåna. Det är ett argument som står sig i alla väder, därför att det varken kan bestyrkas eller vederläggas.

I sin iver att tysta munnen på oppositionen hävdade regeringens företrädare i skattedebatten att det inte fanns mycket att diskutera, eftersom kamrarna redan tidigare beslutat om budgetens olika utgiftsposter. Svenska Dagbladet (h) vänder sig mot detta resonemang:

Det bör klart sägas ifrån att sådana självsäkra fasoner och överlägsna råd från majoritetssidan inte äro på sin plats i en god demokrati. En minoritet har sin oförgripliga rätt att begagna även det sista tillfället att hävda ett program, på vilket omfattande arbete nedlagts under riksdagen. Socialdemokrater och bondeförbundare ropa ständigt på alternativ från sina motståndare men vilja sedan inte lyssna, då det verkligen erbjuds, och bestrida rent av att det är lämpligt att framföra det. Man kan vara övertygad om att regeringen — om oppositionen verkligen tigit — strax skulle ha tolkat denna tystnad som ett svaghetstecken, lämpligt att åberopa vid fortsatt agitation.

Skånska Dagbladet (bf) svär på magisterns ord och framhåller att om budgeten skall balanseras, finns det inga utsikter till skattelättnad för nästa budgetår:

Ansträngningarna bör emellertid inriktas på att söka uppnå en återgång till en uttagningsprocent av 100. Vad bondeförbundsreservanterna framhåller i detta sammanhang bör understrykas. De ansluter sig till finansministerns förslag om en förenkling av skattesystemet, vilket medför skattelättnad för löntagarna. De hävdar att denna förenkling bör ske samtidigt med en sänkning av uttagningsprocenten till 100.

Kan man göra allt detta om ett par år, borde man väl kunna göra något också i år.

Socialdemokraterna har avhänt sig möjligheten att föra talan för konsumtionsintressena genom att göra sig beroende av bondeförbundets medverkan i regeringsarbetet, påpekar Handelstidningen (fp):

Den är i stället i samarbetets namn förpliktad till en prissättning, som tillgodoser producenternas önskemål. Det var folkpartiet, icke socialdemokraterna, som vid behandlingen av jordbrukspropositionen yrkade på en nedsättning av margarinpriset. Det är folkpartiet och icke socialdemokratien som framfört kravet på en jordbrukspolitik, som successivt återställer den fria konkurrensen och den fria prisbildningen. Från samma håll kommer kritiken mot de importavgifter, som så flitigt utnyttjas för att finansiera det vidlyftiga bidragssystemet och som hotar att bli en ny och tyngande form av indirekt beskattning.

Följden av att socialdemokratin på detta sätt på en annan meningsriktning överlåter en del av sin arsenal kan icke bli mer än ett minskat förtroende bland de väljargrupper för vilka intresset av billiga livsmedel står i centrum:

Frågan är endast huru snabbt verkningarna skola utlösa sig. Det kan mycket väl hända att de förskjuta sig ytterligare något framåt i tiden, men det kan också inträffa att de mycket snart ge sig tillkänna.

Inom tjänstemannaleden är verkningarna redan påtagliga — se till exempel tidskriften Industritjänstemannens uppmaning till tjänstemännen att vid höstens val med röstsedeln markera sina intressen i livsmedelsfrågan.

Första kammaren godtog ej förslag till fiskeristadga

Första kammaren gick på lördagen emot regeringens förslag till ny fiskeristadga, som tidigare godkänts av andra kammaren. Beslutet kom sedan andra kammaren redan avslutat sitt sista sammanträde och någon sammanjämkning alltså inte var möjlig. Man räknar nu med att regeringen, som hade begärt riksdagens yttrande, kommer åter nästa år med en delvis justerad stadga.

Debatten i första kammaren hade närmast gällt frågan om kontrollen över utplantering av fisk, där en reservation förelåg för att tillståndstvånget bör begränsas till att endast avse utplantering som ej redan förekommer i frågavarande vatten. Ett visst missnöje framfördes dock även på andra punkter. Hade möjlighet till sammanjämkning förelegat, hade kanske reservationen segrat, men då hade riksdagen måst sammanträda på nytt på måndag. För att undvika detta yrkades rent avstyrkande för hela stadgan, och detta yrkande godkändes med 44 röster mot 14. 11 ledamöter avstod, och inte mindre än 80 var frånvarande, de flesta redan hemresta.

Utskottets hemställan rörde emellertid inte bara fiskeristadgan, utan hade också en punkt om att riksdagen måtte anta de genom propositionen framlagda lagförslagen om ändrad lydelse av några paragrafer i lagen om rätt till fiske, vattenlagen och lagen om rätt till jakt. Dessa förslag kan inte bli lag förrän efter förnyad framställning till riksdagen. Första kammarens beslut kom mycket överraskande, och tredje lagutskottets ordförande, hr Osvald (fp) var inte närvarande i kammaren. Statsrådet Hj. Nilson, som undertecknat propositionen i ärendet, befinner sig i Finland för tillfället.

— Där skolbarn måste passera en trafikerad väg för att komma till bespisningslokaler bör bevakning vid övergångsstället om möjligt ordnas genom skolsäkerhetspatruller, sade ecklesiastikministern i ett interpellationssvar i andra kammaren till hr Larsson i Luttra (bf).

Interpellationen, som närmast föranletts av ett par dödsolyckor i Huddinge, hade fått ny aktualitet genom den nya dödsolycka — likaledes på väg till bespisningslokal — som av lördagsmorgonens radio rapporterades från Sollentuna. Hr Larsson underströk att skolorna bör ägna större uppmärksamhet åt trafikfarorna, särskilt där barnen genom skolgången tvingas ut på starkt trafikerade vägar. Tyvärr är det inte alla bilförare som bryr sig om varningsmärkena utanför skolorna. Tydligt är också att Stockholms förortskommuner har ett särskilt utsatt läge med hänsyn till den intensiva trafiken. Fru Lewén-Eliasson (s), som tillhör skoldirektionen i Huddinge, upplyste att skolmyndigheterna begärt fartbegränsning på den sträcka där dödsolyckorna skett, men att detta vägrats. Hon påpekade också det felaktiga i att lägga skolor på ömse sidor om en huvudväg.

Därmed var vårriksdagen avslutad, och talmännen i respektive kamrar kunde önska ledamöterna en angenäm sommar.

Rekordmånga motioner i vår

Under våren har riksdagen mottagit 216 kungliga propositioner och skrivelser mot 236 förra våren. Av dem har tio skjutits upp till höstriksdagen, däribland de om inrättande av en lärarhögskola och om reformering av läkarutbildningen. Antalet motioner är rekord i vår med 551 i första kammaren och 703 i andra. Sammanlagda antalet förra våren var 1.116.

Även antalet interpellationer och enkla frågor har varit stort i vår. I första kammaren har 30 sådana framställts mot 20 förra våren och i andra kammaren 76 mot 59.

DAGENS NYHETER
TEGELBACKEN, STOCKHOLM 1
Telefon 22 40 00
för rikssamtal: 22 40 30
Telegramadress: Dagenyheter
Postgiro-nummer 1616 (för annonser) 1617 (för prenumerationer)
Chefredaktör: Herbert Tingsten (Träffas säkrast kl. 12.00—14.30)
Politisk huvudredaktör: Leif Kihlberg
Redaktionschef och ansvarig utgivare: Sten Hedman
Dagens Nyheters Aktiebolag: Verkst. direktör: Helge Hellborn
PRENUMERATIONSPRISER
A — Stockholmsupplagan
Stor-Sthlms tidningsområde / Övriga landet
Månad kr. 6:50 6:—
Kvartal " 19:— 17:50
Halvår " 37:50 34:50
Helår " 75:— 68:—
ANNONSPRISLISTA daterad 1/1 1954 tillhandahålles på begäran.
Dagens Nyheters tryckeri, Stockholm 1954.

© Tingstensamlingen Publicerad med tillåtelse av Dagens Nyheter AB.